

PRIMORSKI GOSPODAR

List za povspeševanje kmetijstva v slovenskem Primorju.

Ureduje *Dominko Viljem*, ravnatelj slovenske kmetijske šole v Gorici v p.

Izdaja „*Goriško kmetijsko društvo*“.

Štev. 17.

Gorici, dne 15. septembra 1913.

Tečaj IX.

Obseg: 1. Vaniljka; 2. Rahljanje zemlje z razstrelbo; 3. Na kakšen način se prideluje zimska salata in zgodnji kapus; 4. Porod pri kobilici (Nadaljevanje in konec.); 5. Gospodarske drobtinice; 6. Poročila; 7. Književnost; 8. Društvene vesti; 9. Razglas o delanju nagrad za konjerejo.

Vaniljka.

Vaniljka se imenuje v cvetličarstvu obče poznana cvetlica. Vaniljka ali vanilija pa se imenuje tudi neki dišavni dodatek, katerega se dodaja v gospojških kuhinjah gotovim močnatim jedilam zato, da grede te uživalcem radi finega vonja bolj v slast.

Sicer nimam nikakor tega namena, da bi v današnjem članku razpravljaj o prvi ali drugi zgoraj omenjeni vaniljki, ampak šele o tretji »vaniljki« in ta je neka vrsta belega grozdja.

Slučaj je nanese, da sem dobil letos, dan Malega šmarna, t. j. 15. avgusta t. l., na svojo mizo vipavsko grozdje. To grozdje se mi je poslalo iz državnega poskuševalnega vinograda na Slapu pri Vipavi. V tem grozdju se je nahajalo troje vrst in sicer: splošno znana vipavska auguštana (tudi goštana, uva della St. Ana, gelbe Seidentraube zvana), modra portugalka in neka meni docela nepoznana vrsta z rumenim grozdjem. — Avguštana in portugalka sta bili le za silo užitni, bili sta namreč še kisli. Po moji presodbi, bi znali imeti kvečem 10 do 12 odstotkov sladkorja po klosterneuburški tehtnici. Da nista bili avguštana in portugalka še dovolj zreli; sodil sem lahko že po barvi sami, kajti prva ni bila rumena, ampak šele komaj nekoliko rumenkasta, druga pa samo nekoliko višnjekalkasta. Vse drugačna pa je bila tretja, meni nepoznana vrsta. Njene jagode so bile popolnoma rumene, med njimi je bilo tudi precej po csah poškodovanih, vse jagode so bile popolnoma sladke in že

po okusu samem se je dalo soditi, da je imelo to grozdje nad 20% sladkorja po klosterneuburški moštni tehtnici. Ko sem jagode s hlastin obiral, pokazala se je dostikrat med odtrgano jagodo in peceljčkom nekaka nitka

Ves iznenaden radi te prikazni, vprašal sem navzočega c. k. vinarskega nadzornika za Kranjsko, g. Bohuslava Skalicky-a, koji mi je naročil to grozdje iz Slapa, kakšna naj bi bila ta vrsta grozdja, odkod je to vrsto dobil, kako da rodi itd. Odgovoril mi je: »Svoječasno sem naročil pri zelo sloveči deželni vinarski in sadjarski šoli na Češkem sortiment raznih trtnih vrst in med temi se je nahajala tudi ona vrsta — »bela vaniljka«. Šest takih trt sem vsadil v poskuševalni vinograd na Slapu, nekaj drugih pa v vinograd državne trtnice v Bršlinu pri Novem mestu. Ta vrsta rodi tuintam tako kakor nobena druga in sicer redno vsako leto. Kdaj zori njeno grozdje in kakšno je, to pa vidite sedaj lahko sami. Ko me je g. Skalický opozoril, kje da raste v Bršlinu ena vanjilina trta, spomnil sem se kol, da sem jo lansko leto sam videl in jo občudoval zaradi tega, ker je bila zelo bogato z grozdem obložena, letos pa tudi zato, ker je nastavila kaj obilo zaroda. Italijan bi rekel, ko bi to trto videl, da »frutta per dispetto«, po naše bi se reklo, da hoče s svojo rodovitnostjo kljubovati. Kakšno je grozdje te trte glede sladkobe in kako rano ddzoreva, sem že prej povedal, zato hočem sedaj samo še grozd nekoliko opisati.

Grozdi te trte so približno takšni kakor oni belega burgundca, samo da so nekoliko večji, recimo veliki so grozdi nekako tako kakor oni italijanskega rizlinga. Jagode stoje bolj na redko, so podolgaste in bolj drobne, nekako takšne kakor one srednje debele »sipe«. Nadalje so jagode popolnoma rume in zelo sočne, torej ne mesnate in večina jagod nima niti pelkov. Jagodna lupina je trda iz česar se da sklepati, da ta vrsta ne more biti bogve kako gnijenju podvržena; da bi oprhovala, o tem seveda ni niti govora. Skratka rečeno: »Vaniljka je jako rodovitna, kaj zgodaj zoreča in jako sladka bela vrsta grozdja. In zakaj jo prav za prav danes navajam in opisujem? — Zato ker smatram to za gospodarsko popolnoma opravičeno, t. j., da to vrsto grozdja našim gospodarjem lahko najtopleje priporočam in priporočam obenem, naj sade to trto v veliki meri. Iz kakih gospo-

darskih obzirov pa storim to? — Prvič radi tega, ker je »vaniljka« prav izborna, vsega priporočila vredna namizna vrsta, katero bi se zaradi njene zgodnje zoritve prav lahko dražji prodajalo kakor pa avguštano, španjol itd. Nadalje ni vaniljka nič manj priporočljiva za napravo vina. Že za Veliki šmarn bi se lahko napravilo iz nje na Vipavskem in Goriškem tudi vino (mošt), kar bi bilo gotovo velikega gospodarskega pomena. — Taka zgodnja trgatav bi ne le obvarovala grozdje pred morebitno točo, gnijenjem, burjo, kar navadno prizadeva škodo na grozdju v času do pričetka navadne trgatve, pač pa bi tudi lastniku takega grozdja obenem pripomogla, da bi spravil svoj vinski izdelek — vino — že zgodaj v denar.

Gospoda Skalicky-ja, tega za pvozdigo kranjskega vinarstva, po trtnoušni katastrofi, kaj zasluženega moža, bi jaz, ko bi bil mlajši in srečen posestnik vinagrada, naprosil, da bi mi odstopil vsak uporaben košček vaniljinega lesu, katerega bi potem uporabil v to, da bi to trto čim mogoče v večji meri zaplodil. Ker sem pa že star in vinograda nimam, priporočam, naj stori to namesto mene kak drug gooriški vinogradnik.

R. Dolenc.

Rahljanje zemlje z razstrelbo.

Piše H. Humek, dež. sad. učitelj v »Kmetovalcu«.

1. Splošna pojasnila.

Odkar se človeški rod peča s poljedelstvom, je njegovo najvažnejše, a tudi najtežavnejše opravilo obdelovanje, to je rahljanje zemlje. Že naši pradedje pred sto leti so dobro vedeli, da je kakovost in množina kakršnegakoli pridelka poleg podnebja in vremena največ zavisna od kakovosti zemlje in njenega obdelovanja. Danes bi moral vsak kmetovalec natančno vedeti, zakaj orje, koplje, okopava, zlasti zakaj rigola. Vedeti bi moral, da z vsemi temi dragimi in težavnimi deli odpiramo zemljo, da more vanjo zrak, ki je neobhodno potreben za razpadanje rudninskih tvarin in istotako za razkrajanje organskih snovi (gnoja) ter za življenje in delovanje bakterij v zemlji. Z globokim rahljanjem zemlje pa posebno odpiramo nerodovitne zemeljske plasti, da se morejo razkrojiti in stem množimo rodno plast. Z njim uravnavamo zemeljsko vlago in to-

plino in dosežemo, da morejo rastlinske korenine laže in globlje prodirati v globočino. Z rahljanjem zemlje tudi najuspešneje zatiramo plevel. Izkratka: poleg gnojenja je rahljanje zemlje tisto velevažno kmetijsko opravilo, ki vsled njega zemlja dobi vse one lastnosti, ki jih navadno izražamo z besedo **rodovitnost**.

Rodovitnost zemlje posebno pomnožimo z globokim rahljanjem ali rigolanjem, in dokazano je, da se na ta način čisti dohodek kakega pridelka lahko zviša za 20—30%. Nekatere kulture, zlasti sadjarstvo in vinstvo, so pa brez globokega rahljanja zemlje danes nemogoče.

Globoko se zemlja rahlja z ročnim prekopavanjem (rigolanjem) ali pa z globokim oranjem. Navadno se delo tako izvršuje, da se spodnja zemeljska plast spravi na površje, vrhnja pa na dno. V novejšem času so se pa prepričali, da tak način globokega prekopavanja ni vselej brez slabih posledic. Vrhnja, rodna zemlja se potopi v globočino in tam ne pride do popolne veljave. Spodnja, mrtva plast stopi na površje in vsaj nekaj let niti v kemijskem, niti v fizikalnem oziru ni taka, da bi ugajala, da bi ugajala potrebam rastlinskega življenja. — Zato se vedno bolj priporoča rigolanje na ta način, da se zgornja, rodna plast samo obrača, spodnja pa na mestu raztrga in zrahlja, ne da bi prišla na površje. S takim rigolanjem dosežemo najugodnejši učinek, ker ostane rodna zemlja na svojem mestu na površju, spodnje plasti se pa zopet na svojem mestu zrahljajo in takorekoč odpro zračnemu in vsled tega tudi vplivu zemeljskih bakterij.

Ker se vedno bolj jasno spoznava velika važnost globokega rahlajanja zemlje, posebno v nekterih kmetijskih panogah, in ker to delo ovira vedno večja draginja in splošno pomanjkanje delavskih moči, so tudi v tem oziru začeli iskati novih potov, cenjejših sredstev in načinov za tako važno kulturno delo. Že pred več desetletji so začeli Amerikanci poskušati zemljo v to svrhu **r a z s t r e l j e v a t i** tako, kakor se razstreljuje skalovje, ruda itd. Poskušnje so se obnesle izvrstno n se je ta način obdelovanja zemlje v Ameriki že zelo razvil in razširil. Tudi po nekterih evropskih državah so že pred več leti sledili ameriškem zgledu z istim uspehom. Pri nas v Avstriji se je o tej

zadevi začelo govoriti šele zadnja leta in obširnejši poskusi so se zvršili šele preteklo in letošnje leto.

Danes e ne moremo presoditi, v koliki meri in s kakšnim uspehom se bo dal ta način obdelovanja zemlje uporabljati v naših razmerah, vendar je potrebno, da se seznanimo s to zanimivo novostjo in da tudi pri nas začnemo delati razne poskuse, kajti dognano je že sedaj, da z razstrelbo lahko izdatno *p o d p i r a m o* ali celo nadomestimo marsiktero tozadevno ročno ali vprežno delo.

Prednosti razstreljevanja zemlje nasproti ročnemu rigolanju in globokemu oranju so pod ugodnimi pogoji lahko jako znatne. Posebno pride v poštev cenejša, hitrejša in boljša zvršitev. To velja seveda predvsem za take kraje, kjer je pomanjkanje delavskih moči posebno občutno in se celo za drag denar ne more dobiti dovolj dobrih in zanesljivih delavcev. Dalje kaže posluževati se razstreljevanja zemlje v takem slučaju, kjer hočemo hitro zvršiti nameravano delo, a ni mogoče naenkrat dobiti toliko delavcev. Prav posebno pride razstreljevanje v poštev na zvezni, težki zemlji. Tu se rigolanje z razstreljevanjem zvrši tudi veliko bolje kakor z rokami, ker razstrelivo zgornjo rodno plast le nekoliko privzdigne in zrahlja, spodnje mrtve plasti pa raztrga in zdrobi na poljubno globočino in širino. Prav posebnega pomena pa je razstreljevanje pri krčenju gozdov. Tu že po dosedanjih skušnjah lahko odločno trdimo, da se odstranjevanje gozdnih parobkov (štorov) in uravnavanje zemlje z ročnim delom nikdar ne zvrši tako hitro, temeljito in razmeroma po ceni, kakor z razstrelbo. Prav tako pripravno sredstvo je razstrelba za napravo drevesnih jam in za rahljanje spodnjih, nerodovitnih plasti v starejših vinogradih in sadovnjakih. Tudi za napravo jarkov in osuševanje močvirja je razstreljevanje porabno.

(Konec sledi.)

Na kakšen način se prideluje zimska solata In zgodnji kapus.

Vsaka skrbna gospodinja gleda na to, da se pridelata doma razun druge zelenjadi tudi precej poletne solate in morda tudi zimske endivije, ali dobi se redko kdaj takšna, posebno če ne

nosi zelenjavo na trg, da bi se pobrigala za pridelovanje zimske solate, t. j. takšne solate, ki naj bi služila v kuhinji v času, ko je zimska endivija pošla in tudi ni mogoče pridelovati poletne solate na prostem. Ker je pridelovanje zimske solate važno za vsako kuhinjo in ker se jo lahko pridelava z majhnimi troški t. j. brez gnojnih gredic ali gorkih leh, zato hočem povedati, na kak način se to izvrši.

Za pridelovanje zimske solate se priporočajo naslednje vrste: Velika, zlatorumena trdoglavka, velika rujava trdoglavka in maslena glava, svitlo zelena.

Seme ene ali druge izmed teh vrst poseje se meseca sept. na nekoliko obsenčene lešice na prosto in potem po potrebi zaliva. Ko so sejenice dovolj krepke, presade se na stalno mesto in sicer na dobro pognojene in prerahljane lešice, ležeče v kakšni in zavetni ali otišni legi. Takih leg se dobi pri nas skoraj v vsakem kraju dovolj po vrtih in če jih tu ni, dobe se pa prav pogostoma za to pripravni koti v kakem vinogradu. Pri prekopavanju in poravnavanju za nasad zimske solate odbranega zemljišča naj se pazi na to, da bodo lešice nekoliko nagnjene proti jugu ali pa jugozahodu. Po dovršenem kopanju, naj se posade solatine sajenice s pomočjo vrvice v vrste oddaljene druga od druge po 30 cm, a v vrstah v razdalji 20 do 25 cm. Da se prazen prostor med solato izkoristi, poseje se vmes lahko mesečna redkvica, ali pa naj se potakne med vsake štiri solate po en strok zimskega česnja. Če je vreme suho, naj se solata včasih prav dobro zalije z vodo, a kasneje naj se uporabi za zalivanje močno z vodo stanjšana gnojnica.

Če niso lešice v prav zavetni legi, naj se napravi nad njimi poševna od severa proti jugu ali jugozahodu dvigajoča se streha iz sirčja ali pa iz jelovih vej; tudi vejevje zimskega hrasta služi v to svrhu prav dobro.

Ko nastopi pozimi bolj gorko vreme, naj se zemlja med solato nekoliko prerahlja in dobro je, če se raztrosi pred rahljanjem med solato nekoliko čilskega solitra. Ko solata doraste, poveže naj se liste skupaj s slamo ali pa z rafijo tako, kakor se navadno povezuje zimska endivija in pusti zvezano tako dolgo, dokler notranji listi nekoliko zbelijo. Nato naj se povezana solata po potrebi pobira, a česenj, ki raste med njo, naj se pusti na miru dokler dozori.

Če se ravna na tu opisani način, ne bo primanjvalo gospodinji tudi v zimskem času solate, a obenem pozneje tudi ne debelega česnja.

Da pa ne primanjka gospodinji tudi svežega zelja ali kapusa, poskrbeti bo treba za pridelovanje zgodnjega kapusa. Za pridelovanje zgodnjega kapusa se priporočajo naslednje vrste: Zgodnji - Etamp (Fühhestes von Etampe), zgodnji Jersey Wackefield (frühes Jersey Wackefield) in Slava enkujska (Ruhm von Enkhuizen).

Seme tu navedenih vrst kapusa naj se poseje meseca avgusta - septembra na navadne lešice na vrtu na prosto in kakor hitro napravijo rastlinice prava dva lista, naj se presade na gosto, t. j. v kvadratnem narazju 5 cm na kakšno zavetno lešico, ali kakor pravijo vrtnarji, pikirajo se. Ako bi pikirane sajenice vsled ugodnega vremena prečvrsto rastle, kar se pa ne sme zgoditi, naj se takoj znova izruvajo in presade, kakor so se v prvo s sejalnih leh. Seveda se morajo vsaditi pri drugem pikiranju bolj narazen nego pri prvem. Ko bi rastle sajenice vkljub drugemu pikiranju še vedno prečvrsto, naj se poskrbi, da bodo trpele sušo. Da se to doseže, naj se jih o suši ne zaliva, o dežju naj se lešice s pikiranimi sajenicami pa pokrijejo z deskami. Kratkotermalno, poskrbeti je treba za to, da bodo sajenice do zime takšne, kokršne smejo pač biti zeljne sajenice za presajanje na stalno mesto, to se pravi, sajenice ne smejo biti prevelike, a tudi ne premajhne. Ako se hoče pridelovati zgodnji kapus v bolj mrzlih krajih na Goriškem, potem je treba varovati pikirance na vsak način pozimi pred mrazom. To se doseže, ako se napravi nad pikirnimi lešicami takšna streha, kakršna se uporablja pri pridelovanju zimske solate.

Kakor hitro se da zemlja proti koncu zime pravilno obdelati, naj se pripravi prostor za sajenje kapusa na stalno mesto. Prostor naj se, kakor sploh za zeljnice potrebno, prav dobro prerahlja in pognoji, ter obsadi, ko se je zemlja poravnala, s pikiranimi kapusovimi sajenicami v kvadratni razdalji 40 do 50 cm in oskrbuje naj se jih pozneje tako, kakor se morajo sploh oskrbovati zeljnice. Ta kapus napravi trde glave do aprila, kvečemu do junija meseca.

Porod pri kobili.

(Nadaljevanje in konec.)

Trebilo (posteljica) gre od kobile kake četrť ali pol ure po porodu pod sličnimi znaki, kakor se pravi porod sam vrši. Tudi ni prav nevarno, če trebilo kake štiri do šest ur ne pride na dan. Če pa se to ne zgodi v 24 do 36 urah, je treba posteljico umetnim potom odstraniti iz kobile. Grof Lehndorf priporoča v ta namen vbrizgovanje kolikor mogoče veliko tople (ne vroče) vode, v kateri je 1 do 2% karbolne raztopine, v maternico s pomočjo Damman-ove priprave za dristvenje. Trebilo se mora potem takoj iz hleva odstraniti in zakopati.

V devetindvajsetih izmed sto slučajev se vrši porod tako. Nepravilen porod kobile je mnogo nevarnejši kakor pri kravi ali ovci, ker je kobili mnogo težje pomagati ter postane kaj lahko za rejo nerabna, če smo ji morali plod odstraniti s pripomočki. Kadar je pričakovati nepravilen porod, naj bi se konje-rejec — če ni sam izkušen — takoj obrnil do živinozdravnika. Nepravilen porod provzroča že, če so napadki preslabotni ali premočni, če je medenica preozka, dalje krče v materničnem vratu, njegovo zoženje, ali če je maternica navzgoraj zarasla, če je preozka, če je plod mrtev ali že celo nagnit, če ima plod nepravilno lego. Ravno tako otežuje porod, če pričakujemo dvojčke itd.

Če so popadki preslabotni, je odsvetovati uporabo takih snovi, ki naj bi jih ojačili. Najbolje je, če popadke nadomestimo s tem, da plod sami izvlečemo. Vleči pa seveda ne smemo sunkoma, ampak enakomerno in nepretrgoma. Če opažamo še kake popadke, smemo in sicer pravilno vleči samo tedaj, kadar se ti pojavijo. Z dobro umito roko sežemo v maternico in skušamo otipati prednjo nogo mladiča, okoli nje zadržnemo nad bincljevo kostjo konopec, ki se rabi pri porodu. Konopec mora biti dovolj dolg, da ga zamoreta dva ali trije možje zunaj maternice dobro držati. Ta konopec (vrv) mora biti kolikor mogoče gladek, dejati ga moramo pred rabo v gorko vodo, da se omehča in ga potem dobro z oljem namazati. Paziti moramo, da vlečemo naravnost in rajši nekoliko navzdol kakor pa navzgor proti hrbtu, da konopec ne drgne ali maternico celo ne rani. Pametno je tudi, če se kobili pred prvim porodom maternica z oljem ali z vazelinom dobro namaže. Če prijemajo ko-

bilo zelo hudi popadki, posebno pri težkih porodih, je žival v veliki nevarnosti in tudi mnogo trpi. Zato priporoča Lenhdorff uporabo raznih mamečih sredstev, kakor n. pr. 5 do 6 g kloroforma na koščeku vate, ki se po eden vtakne kobili v nozdrvi, ali pa vbrizganje 0.25 do 0.30 g morfija pod kožo. Če pa nima mo ne kloroforma a tudi ne morfija, pa kobilo vpijanimo. Damo ji $\frac{1}{2}$ do 1 l močnega žganja.

GOSPODARŠKE DROBTINICE.

✕ **Kakšno redilnost imajo riževe otrobi ali luščine.** Ko se riž razluščuje (opehava) in ko se napravlja iz njega škrob, ostanejo njegovi otrobi, kateri vsebujejo, kakor pravi dr. Feichtinger, večinoma le drveno tvar, poleg tega nekoliko škroba (približno 40%), vode (10%) in le malo množino beljakovnatih in rudniških snovi. Redilnost riževih otrobi je potem takem vsled premajhne množine beljakovnatih snovi zelo majhna. Kakor je že znano, se uporabljajo riževi otrobi včasih v to, da se mešajo med dobre žitne otrobi, s tem pa zgube pravi žitni otrobi na svoji redilnosti, ali vendar se prodajajo potem taki otrobi še vedno za tečne, pristne. Pazite toraj pri kupovanju otrobov!

P O R O Č I L A.

Deveti avstrijski vinarski kongres. Centralni odbor avstrijskega državnega vinarskega društva (Oesterr. Reichs-Weinbauverein) je sklenil, da se bo vršil IX. avstrijski vinarski kongres v letu 1914. v Gorici, kjer se je vršil tak kongres že leta 1891.

Kako so kazali sadni nasadi in vinogradi v našem državnem zboru zastopanih kronovinah in deželah koncem avgusta 1913. Kakor sporoča c. kr. poljedelsko ministerstvo na Dunaju, je bilo stanje naslednje:

A. S a d n o d r e v j a: Tudi meseca avgusta ni bilo vreme za sadno drevje večidel ugodno. Peškato sadje je trpelo posebno na Češkem, Moravskem in v Galiciji na gnilobi; tudi sadni molj ali tončič je prizadjal sadju prav veliko škodo. Letina za peškato sadje je bila, kar se množine in kakovosti sadja tiče, sploh le na nemškem Tirolskem zadovoljiva.

Kasne vrste breskev so okoli Bocena bogato obrodile. Kar se češpelj tiče se zdi, da se je stanje v mnogih krajih zboljšalo.

B. Vinogradi: V mesecu avgustu se je stanje vinogradov v večini južnih vinorodnih krajev precej poslabšalo; posebno v Dalmaciji in na Primorskem bi se lahko naštel vrsto slučajev, v katerih je toča potolkla, prav tako je tudi gniloba vsled deževnega vremena mnogo grozdja pokvarila. Prav lepo kažejo vinogradi samo v okraju Gradiška, v tržaški okolici, Poreču, Motovunu, Pazinu in Rovinju kakor tudi na otoku Lošinj, v Dalmaciji v okrajih Šibenik, Knin, Benkovac in na otoku Korčola in Lisa; v ostalih krajih se je nadejati deloma srednje, deloma pa slabeje trgatve. Vinogradi na nemškem Tirolskem kažejo, kakor so kazali že prej, izvrstno letino.

Grozdje je v avgustu le počasi zorelo in je, namreč v prav visokih legah in po ravani, v primeri z normalnimi letami, zastalo v zoritvi.

Ustanovitev splošne družbe za preskrbovanje z živežem. Kakor se nam je sporočilo, se je ustanovila, na spodbod in s podpiranjem poljedelskega ministerstva, dne 14. avgusta 1913 na Dunaju družba, takozvana »Oesterreichische Verkaufsgesellschaft für landwirtschaftliche Produkte«, Ges. m. b. H.

K tej družbi pripadajo kmetijske organizacije, kakor deželni kulturni sveti in zadružne zveze, katerim načeluje »Splošna zveza kmetijskih zadrug v Avstriji«, tako tudi veleposestniki, kakor vladajoči knez Ivan Liechtenstein, nadalje goriški deželni odbor, c. k. vrtnarska družba na Dunaju in Brnu ter c. k. priv. avstrijska deželna banka.

Namen te družbe je, izkoriščati kmetijske pridelke, kakor tudi izboljšati in preskrbovati mesto Dunaj in druge odjemalne trge s cenejšim živežem. V dosego svojega namena bo družba:

1). ustanavljala razprodajališča in nabirališča za kmetijske pridelke in sicer na Dunaju in na drugih krajih v Avstriji;

2). se bavila v prvi vrsti s komisijsko prodajo kmetijskih pridelkov kakor vsakovrstne zelenjave, krompirja, sadja, stročja, masla, sira, jajc, perutnine itd.;

3). skrbela za konserviranje in drugačno podelavanje omenjenih pridelkov, eventuelno jemala v najem v to svrhu služeče obratne naprave ali podvzetja, jih kupovala in po možnosti celo sama ustanavljala kakor tudi se na teh soudeleževala;

4). pospeševala kmetijsko produkcijo z ustanovitvijo in organizacijo primernih združenj producentov, s podpiranjem teh

združeb kakor tudi posameznih producentov s poukom o pripravljanju, sortiranju in pakiranju pridelkov za trg, in konečno z ustanavljanjem prevzemnih mest v pridelovalnih pokrajinah.

Družba, katera se nadeja, da jo bodo vse one mestne uprave, v katerih nastavi svoje poslovnice, podpirale, ima namen povspeševati produkcijo in prodajo ter koristiti ne le kmetovalcem ampak tudi konsumentom.

Predsednikom nadzorstva te družbe je bil izvoljen generalni oskrbnik splošne zveze kmetijskih zadrug v Avstriji, dr. Paul baron Störck, podpredsednikom deželni poslanec Evgen grof Braida, predsednik I. dunajske velike akcijske klavnice.

KNJIŽEVNOST.

Navodilo za kmetijsko knjigovodstvo. Tako se glasi naslov brošurici, ki jo je spisal po nalogu štajerske kmetijske družbe Jožef Peter, strokovni učitelj na kmetijski šoli v Grottenhofu in katero je poslovenil Fran Goričan. Ta brošurica razpravlja in sicer v teoretičnem delu o naslednjem: 1.) O pojmu in nalogi kmetijskega knjigovodstva, 2. o različnih vrstah knjigovodstva, 3. o razdelbi knjigovodstva t. j. o popisu premoženja v začetku leta, o tekočem knjigovodstvu, o popisu premoženja na koncu leta in računskem zaključku, ter o pregledno sestavljenem računskem sklepu iz več let. V praktičnem delu predočuje sestavo inventarja in knjigo pridelkov. To poslednjo deli v gospodinj-sko knjigo, v zapisnik setve, žetve, mlatve in drugih pridelkov ter v bilješke oplemenitve in poroda živine. Nadalje predočuje, kako naj se vodi blagajniška knjiga, kako se napravi letni pregled, kako se vodi bilješka o tirjatvah, dolgovih, obračun s posli, kako se izračuna čistí dohodek, kako se preračuni dohodek posestnika in konečno, kako se izpolni pola za napoved osebne dohodnine.

Ta brošurica se dobiva pri c. kr. kmetijski družbi v Gradcu in stane 2 K, k nji pripadajoče 3 računske knjige 1 K 50 v, toraj stane na licu mesta skupno 3 K 50 v. Po pošti stane vse skupaj 40 v več. Znesek je poslati naprej.

Kdor si hoče ogledati tu omenjeno navodilo in vzorce računskih knjig, naj pride ob uradnih urah, v urad »Goriškega kmetijskega društva« v Gorici (Korenjski trg šte. 2. pritličje na levi — Attemsova palača).

Društvene vesti.

»Goriško kmetijsko društvo« v Gorici. — Korenjski trg (Attemsova palača) ima v zalogi naslednje kmetijske potrebščine:

Amonijev sulfat z $20\frac{1}{2}\%$ dušica, posušen in semlet kv. po 38 K, kg pa po 40 vin.

Kalijevo sol 42 odstotno kvintal po 13 K 50 v;

Superfosfat s 14—16% v vodi raztopne fosforove kisline, kvintal po 7 K;

Tomaževo žlindro znamke »Zvezda« in sicer zajamčeno 16% po 6 K, 17% kv po 6 K 38 in 18% kv po 6 K 76 v;

Modro galico najboljše kakovosti, angleško in sicer zajamčeno z 99 odstoki, v celih sodih po 67 v, na drobno po 68 v kg.

Žvepleno moko, ventilato (najfinejše vrste) kg po 18 vin. Dobiva se v platnenih vrečah po 50 kg.

Gumijeve trakce za cepljenje trt v piščalko, znamka »Trissin« kg po 34 K;

Fichtenin agra, sredstvo zoper razen mrčes na rastlinah in živalih $\frac{1}{4}$ kg po 1 K;

Orehove semlete tropine zajamčene s 56% beljakovin in tolšče, v vrečah po 75 kg, po 22 v z vrečo vred.

Klajno apno in sicer präcipitat s poprečno 38% skupne fosforove kisline, od katere je citratno raztopne nad 90%, na debelo t. j. v vrečah po 50 kg po 24, na drobno pa po 28 v kg;

Dendrin ali v vodi raztopni karbolinej za pokončevanje mrčesa in njegove zalege na sadnem drevju v zimskem času kg po 80 vin.

Semensko ajdo in sicer francosko sivo ajdo kg po 38 v in navadno črno ajdo kg po 36 v;

Repino seme in sicer ono ploščate ali okrogle in podolgate repe kg po 2 K 60 v.

Razen prejnavedenega blaga ima vedno v zalogi pristne drobne otrobe, sol za živino, različna jeklena orala, slamoreznice, trtne škropilnice itd.

Sprejemajo se tudi naročbe na cele vagone Tomaževe žindre in sicer do 30. novembra .t. l. V celih vagonh (10.000 kg) se oddaja žindra po naslednjih cenah: 16% po 5 K 44 v, 17% po 5 K 78 v in 18% po 6 K 12 v.

Cene za žindro na debelo ali na cele vagone je razumeti franko postaja Trst, t. j. naročnik plača le toliko vozarine, kolikor bo znašala iz Trsta do doma.

Društveniki, bivajoči na Krasu, si omislijo lahko tu navedene kmetijske potrebščine po zgoraj navedenih cenah pri »Centralni podružnici za Kras« v Sežani.

Opozarjamo p. n. društvenike, da naj naročajo vse gospodarske potrebščine pri društvu pravočasno, ter naj se ozirajo pri naročbah na objave v društvenem glasilu pod naslovom »Društvene vesti«. Društvo ima v svoji zalogi le one kmetijske potrebščine, ki so navedene v »Prim. Gosp.«, zato naj se onih predmetov, ki niso v njem navedeni, sploh ne zahteva.

Št. II-9/49—1913.

Razglas

o delanju nagrad za konjerejo v pokneženi grofiji Goriški in Gradiščanski in v mejni grofiji Istri l. 1913. za kobile in žrebice.

V pokneženi Grofiji Goriški in Gradiščanski in v mejni grofiji Istrski delile se bodo za leto 1913 državne nagrade v kronah in srebrnih medaljah, kakor tudi v priznalnih diplomih: a) za kobile matere s sesajočimi ali odstavljenimi žrebeti, b) za mlade, oplemenjene kobile in c) za žrebice na teh-le konkurznih postajah:

dne 22. septembra 1913. l. ob 9. uri predpoludne v Gradiški, za konje kobilarnega plemena, dne 23. sept. 1913. l. ob 9. uri predpoludne v Tolminu, za konje hladnokrvnega plemena, dne 25. septembra 1913. l. ob 9. uri predp. v Pazinu, za konje ko-

bilarnega plemena, dne 26. septembra 1913. l. ob 9. uri predp. v Vodnjanu, za konje kobilarnega plemena.

Za delenje nagrad veljajo nastopna določila, katera je ukrenilo c. kr. ministerstvo za poljedelstvo po v tem pogledu obstoječih navodilih in po razmerah te dežele:

D o l o č i l o z a n a g r a d e.

1. Kot nagrade delijo se: bankovci, srebrne medalje in priznalni diplomii, ti slednji se podelje praviloma samo onemu konjskemu lastniku, ki se je odrekel državni nagradi priznani za njegovega konja.

2. Državne nagrade deli na vsaki konkurzni postaji posebna v to svrhu sestavljena komisija, obstoječa iz članov glasovalcev in sicer iz dveh odposlancev konjerejskega odbora za Primorsko in iz zastopnika c. kr. državne žrebčarne v Gradcu.

3. Konj, ki je dobil na jedni nagradni postaji državno nagrado, je v istem letu izključen od nadaljnjega tekmovanja za državno nagrado na drugi postaji.

4. Ob nagrađenji na konkurenčni postaji se v jedni in isti kategoriji za nagrado sposobnih konj ne sme podeliti državna nagrada v denarjih za več nego za jednega konja jednega in istega lastnika. Ako pa predstavi več nego dva konja v jedni in isti kategoriji, smatrati je to za skupno predstavo in podeliti je samo jedno državno denarno ali časno nagrado.

5. Pleme vsakega za državno nagrado tekmujočega konja in sicer državnega ali licencovanega privatnega žrebca ali žrebca konjskega lastnika, mora biti dokazano in sicer v prvih dveh slučajih s položanjem zakonitega spričevala.

6. Na postaji Tolmin se sposobne za tekmovanje samo kobile matere z žrebeti oplemenene kobile in žrebice hladnokrvnega, na drugih postajah samo one kobilarnega plemena.

7. Ob jednaki kakovosti tekmujočih konj imajo prednost oni, kateri so vpisani v uradno kobilarno knjigo.

Konji v posesti kupcev, ki niso ob jednem redniki ali izgojevalci, kakor tudi inostranski konji sploh, ne smejo tekmovati za državne nagrade.

8. Sposobne za tekmovanje so:

a) K o b i l e m a t e r e z ž r e b e t i

in sicer:

kobilarnega plemena v starosti od 5. leta dalje brez omejitve starosti dokler so zdrave, močne in dobro rejene, imajo sposobnost dobre kobile za pleme in imajo svoja sesajoča ali odstavljenaa žrebeta iz rodu državnega ali licencovanega privatnega žrebca ali žrebca dotičnega lastnika kobile;

hladnokrvnega plemena v starosti od 4. leta naprej z omenjenimi pogoji.

V prejšnjih letih jeden- ali večkrat z državno nagrado obdarjena kobila mati ni izključena od 5. leta naprej od nadaljnjega tekmovanja za državno nagrado.

b) Oplemenjene kobile

in sicer:

kobilarnega plemena v starosti od 4 do 5 let, ako so bile dokazano oplemenene v nagradnem letu.

hladnokrvnega plemena v starosti 3 in 4 let, ako so bile dokazano oplemenjene v nagradnem letu.

Oplemenenje teh kobil moralo se je dokazano vršiti po državnem ali licencovanem privatnem žrebцу ali po žrebцу dotičnega lastnika kobile.

Oplemenjene kobile, ki so bile obdarjene kot 4 oziroma 3 letne kobile, morejo se v nastopnem letu kot 5 oziroma 4 letne kobile zopet obdariti.

c) Žrebice

in sicer:

kobilarnega plemena v starosti od 4 do 5 let, ako so bile hladnokrvnega plemena 1 do 2 letne, ako jih je lastnik dobro vzredil ako je upati da so nadaljno razvijejo in dobro izgobjijo in da obečajo postati v prihodnje dobre kobile matere.

Med več tekmujočimi in drugače v jednaki meri nagrade vrednimi žrebicami jemati je v ozir v prvi vrsti one, kojih lastniki zamorejo dokazati s pismenim potrdilom občinskega predstojnika in dveh prič ali kako drugače na verjeten način, da so v posesti prostorov, koji so potrebni za racijonelno vzrejo svojih žrebic gledé njihvega gibanja in bivanja na prostem po zimi in po leti.

Žrebice, ki so bile obdarjene, kot 1, oziroma 2 letne, morejo se tudi v nastopnem letu zopet obdariti kot 2 letne oziroma 3 letne.

9. Vsak lastnik z državno nagrado obdarjenega konja mora se obvezati s podpisom reversa, da obdrži obdarjenega konja jedno leto po obdarjenji in da ga, ako dotlej še živi, zopet dovede na delenje državnih nagrad, koje se bo vršilo v prihodnjem letu v istem ali v najbližjem kraju, kakor tudi da povrne brez ugovora prejeta nagrado ces. dr. državni žrebčarni v Gradcu, ako ne bi spolnil jedne v tem reversu storjenih obljub.

Nagradšen konj sme se prodati samo v mejah dežele in samo z dovolilom c. kr. državnega zaloga žrebcev v Gradcu dogovorno s komisijo za konjerejo.

Ob nagradnji kobil mater s sesajočimi ali odstavljenimi žrebeti se obveza, da se obdarjeni konj ne sme prodati tekom jednega leta, ne razteza na žrebe obdarjene kobile, ker ne obdari se žrebe, ampak samo kobila mati.

Ako bi bilo dovedenje obdarjenega konja radi prevelike oddaljenosti od kraja nagradenja ali iz drugih tehtnih razlogov združeno s posebnimi težkočami, dopošlje njega lastnik dotični komisiji za nagradenje spričevalo občinskega predstojnika o dejstvu, da je konj še v njegovi posesti.

Razsoja, zadoščuje li po stanu stvari omenjeno spričevalo, prepuščena je komisiji za nagradenje.

10. Razdeli se:

11. Za dovedene konje treba je prinesiti s seboj predpisane živinske potne liste.

12. Zoper razsodbo komisije za nagradenje ne dopušča se priziv.

13. Lastniki triletnih in starejih za pleme sposobnih žrebcev vabijo se, da predstavijo komisiji iste kot plemenske žrebce o priliki nagradenja v svrhu slučajnega zabilježenja za eventualen poznejši nakup.

14. Nadalje se bodo v smislu gorenjih določb o delanju nagrad na postajah Gradišče in Pazin delile nagrade tudi za rejo mezg.

Glede mezg so določene nagrade samo za sledeče kategorije:

a) Kobile matere z žrebeti iz rodu državnega žrebca:

b) Mlade oplemenjene kobile, katere niso starejše od 6 let;

c) Žrebeta stara 1 ali 2 leti, katera niso bila še za porabljena.

Državne medalje se ne delijo za mezge.

V Trstu, dne 30. julija 1913.

Za c. kr. namestnika:

LASCIAC, l. r.

Na konkurenčni postaji	Kobile matere s sesajočimi ali odstavljenimi žrebeti			Mlade kobile			Žrebice			Skupnaj	
	repov	kron	medalj	repov	kron	medalj	repov	kron	medalj	repov	kron
Gradiška . .	1 100	1 60	1 40	1 30	1 40	1 20	1 20	1 80	1 80	4 11	630 13
Tolmin . . .	1 60	1 50	2 40	1 30	1 50	2 30	2 40	1 80	2 50	6 14	650 17
Pazin . . .	1 80	1 60	1 50	1 40	1 50	2 30	1 50	1 70	1 60	3 12	620 10
Vodnjan . .	1 50	1 30	2 20	—	1 40	1 30	1 20	1 40	1 30	2 10	300 6

